

Vad statskunskapen kan lära oss om samhället

anmäld av Bo G Hall

TITEL:

Att förstå sig på politik

FÖRFATTARE:

Leif Lewin

FÖRLAG:

Dialogos, Stockholm 2025

LEIF LEWIN ÄR en av våra främsta gestalter inom statsvetarnas område såväl nationellt som internationellt; emeritus efter hela trettiosex år i ämnet som skytteansk professor i Uppsala. Denna kortfattade skrift handlar om vad statskunskapen rent faktiskt kan lära oss om samhället. Det rör sig om en sammanfattning av innehållet i hans föreläsningar för studenterna under grundutbildningen i staden vid Fyråsån.

För blott några få årtionden sedan härskade bland våra historiker av facket ett utbrett inflytande för olika materialistiska liksom weibullska tänkesätt. Detta ledde bland annat till att biografigenren inte stod så högt i kurs eftersom den inte ansågs vara tillräckligt ”vetenskaplig” och menades innehålla alltför mycket subjektivt tyckande. Ett liknande motstånd gjorde sig gällande även inom statsvetarnas skrå när det bland annat hävdades att deras uppgift inte gällde att förstå politik eftersom detta förutsätter värderingar vilket i sin tur skulle stå i strid med kravet på objektivitet.

Som nedan framgår bestrids detta synsätt med skärpa av Lewin i denna nyutkomna bok. Bland annat tar han upp det centrala temat: är vetenskaplig forskning möjlig ifråga om aktuell, praktisk politik? Han svarar alltså ja och menar att det inte är statskunskapen i sig som har ett krav på objektivitet men väl forskarnas sätt att gå till väga. Många av dem har varit rädda för att ta politisk ställning och därför blivit ett slags pseudo-jurister eller -statsvetare när de begränsat sig till att vanligen söka förklara vad som har hänt men inte varför.

Lewin hävdar sålunda att i uppgiften också ingår att reda ut vad som är rätt och fel i politiken. Det som faktiskt stämmer med verkligheten i politikens formuleringar kan nämligen många gånger kontrolleras med hjälp av tillräckligt omfattande undersökningar. I praktiken rör det sig samtidigt om hur långt forskaren vågar gå utan att riskera att mötas av beskyllningar om att vara partisk.

På liknande sätt granskar bokens avsnitt olika termer i de forskande statsvetarnas

vardag; till exempel begreppet rationalitet. Här hyllar Lewin "Rational choice" då forskarna föredrar att enbart få sina preferenser tillgodosedda. Den alternativa "Public choice"-gruppen menar att de dessutom uppträder egoistiskt vilket Lewin avvisar hänvisande till olika genomförda empiriska studier som givit entydiga resultat.

När det gäller olika spelteorier är Lewin verkligen på sin hemmaplan. Översiktligt redovisas det ofta omtalade klassiska spelet "Fångarnas dilemma" – med dess i förstone till synes överraskande resultat. Även om det är utvecklat i USA så kan uppenbarligen intressanta effekter även utvinnas för svensk del.

Boken har fått formen av ett fiktivt samtal mellan en väl påläst utfrågare – kanske journalist – och Lewin. De två rör sig i 1600-talsmiljöerna runt den skytteanska institutionen; så kallad efter dess förste professor Johan Skytte. Upplägget påminner – knappast oavsiktligt – på så vis om hur Epikuros i antiken rörde sig under samtal med sina lärjungar.

Även innebörden av begreppet demokrati tillhör det som tas upp till en på flera sätt stimulerande diskussion. Det ämnet har Lewin också nyligen ytterligare behandlat i en understreckare i SvD (11/9 2025). Bland mycket annat påpekar han att principen en man en röst inte speglar sådant som graden av engagemang eller övriga preferenser hos den röstande. Likaså kunde det hävdas att hänsyn borde tas till hur ingripande eller kännbart ett politiskt beslut kan vara för olika enskilda väljare.

Som framgått bjuder Lewin på en rad intressanta frågeställningar. Läsningen underlättas dessutom av att den skytteanska professuren även omfattar vältalighet. Hans text uppvisar sålunda en befriande brist på facklig jargong. Allt detta leder till att man sammanfattningsvis gärna ger skriften ett högt vitsord.

Recensenten är fil dr och f d kommerseråd. Han är ledamot av KKrVA.